

Prese un informācija

Eiropas Savienības Tiesa
PAZIŅOJUMS PRESEI Nr. 163/20
Luksemburgā, 2020. gada 17. decembrī

Spriedums lietā C-336/19
Centraal Israëlitisch Consistorie van België u.c.

Lai veicinātu dzīvnieku labturību rituālās kaušanas kontekstā, dalībvalstis, nepārkāpdamas Hartā nostiprinātās pamattiesības, var paredzēt atgriezenisku apdullināšanas metodi, kas nevar izraisīt dzīvnieka nāvi

Flandrijas reģiona (Beļģija) 2017. gada 7. jūlija Dekrētā, ar ko groza Likumu par dzīvnieku aizsardzību un labturību attiecībā uz dzīvnieku nonāvēšanai atļautajām metodēm, tiek aizliegta dzīvnieku nokaušana bez iepriekšējas apdullināšanas, tostarp arī attiecībā uz kaušanu, ko nosaka reliģiski rituāli. Rituālās kaušanas kontekstā tajā ir paredzēts izmantot atgriezenisku apdullināšanu, kas nevar izraisīt dzīvnieka nāvi.

Šo dokumentu apstrīdēja vairākas ebreju un musulmaņu asociācijas, pieprasot to pilnībā vai daļēji atcelt. To ieskatā, neļaujot ticīgajiem ebrejiem un musulmaņiem iegūt gaļu no dzīvniekiem, kas nokauti saskaņā ar viņu reliģiskajiem priekšrakstiem, kuri nepieļauj atgriezeniskas apdullināšanas metodi, šis dekrēts ir pretrunā Regulai Nr. 1099/2009¹ un tādējādi liedz ticīgajiem praktizēt savu ticību.

Šādā kontekstā *Grondwettelijk Hof* (Konstitucionālā tiesa, Beļģija) nolēma vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai galvenokārt noskaidrotu, vai Savienības tiesības nepieļauj dalībvalsts tiesisko regulējumu, kurā rituālās kaušanas kontekstā ir prasīta atgriezeniskas apdullināšanas metode, kas nevar izraisīt dzīvnieka nāvi.

Šis jautājums Tiesai trešo reizi² liek līdzsvarot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 10. pantā garantēto ticības brīvību un dzīvnieku labturību, kas nostiprināta LESD 13. pantā un konkretizēta Regulā Nr. 1099/2009.

Tiesas vērtējums

Tiesa virspalātas sastāvā visupirms norāda, ka **Regulā Nr. 1099/2009 noteiktais dzīvnieka apdullināšanas pirms nonāvēšanas princips atbilst šīs regulas galvenajam mērķim aizsargāt dzīvnieku labturību**. Šajā ziņā, lai gan regulā³ ir atļauta rituālās kaušanas prakse, kurā dzīvnieks var tikt nonāvēts bez iepriekšējas apdullināšanas, šis kaušanas veids Savienībā tomēr ir atļauts tikai izņēmuma kārtā un vienīgi, lai nodrošinātu ticības brīvības ievērošanu. **Turklāt dalībvalstis var pieņemt valsts noteikumus, ar ko nodrošina plašāku dzīvnieku aizsardzību nonāvēšanas laikā nekā tā, kas ir paredzēta ar šīs regulas noteikumiem rituālās kaušanas jomā**⁴. Tādējādi regulā ir atspoguļots fakts, ka Savienība un dalībvalstis velta pienācīgu uzmanību dzīvnieku labturības prasībām, vienlaikus ievērojot dalībvalstu normatīvos vai administratīvos aktus un paražas, it īpaši attiecībā uz reliģiskiem rituāliem. Tomēr ar pašu šo regulu netiek veikta

¹ Padomes Regula (EK) Nr. 1099/2009 (2009. gada 24. septembris) par dzīvnieku aizsardzību nonāvēšanas laikā (OV 2009, L 303, 1. lpp.).

² Pēc spriedumiem, 2018. gada 29. maijs, *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen* u.c., [C-426/16](#) (skat. [PP 69/18](#)), kā arī 2019. gada 26. februāris, *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs*, [C-497/17](#) (skat. [PP 15/2019](#)).

³ Regulas Nr. 1099/2009 4. panta 4. punkts.

⁴ Regulas Nr. 1099/2009 26. panta 2. punkta c) apakšpunkts.

nepieciešamā dzīvnieku labturības un brīvības paust ticību saskaņošana, bet tikai izveidots ietvars šo abu vērtību saskaņošanai, kas ir jāveic dalībvalstīm.

No tā izriet, ka Regula Nr. 1099/2009 dalībvalstīm neliedz paredzēt pienākumu dzīvniekus pirms to nonāvēšanas apdullināt, kas ir piemērojams arī attiecībā uz tādu nokaušanu, kādu prasa reliģiski rituāli, ciktāl tomēr, šādi rīkojoties, dalībvalstis ievēro Hartā nostiprinātās pamattiesības.

Attiecībā konkrēti uz jautājumu, vai ar dekrētu šīs pamattiesības ir ievērotas, Tiesa atgādina, ka uz rituālo kaušanu attiecas Hartas 10. panta 1. punktā garantētā brīvība paust ticību. Paredzot atgriezenisku apdullināšanu rituālās kaušanas laikā – pretēji ticīgo ebreju un musulmaņu reliģiskajiem priekšrakstiem –, dekrēts tādējādi ierobežo šo ticīgo brīvības paust savu reliģiju īstenošanu.

Lai novērtētu, vai šāds ierobežojums ir atļauts, Tiesa vispirms konstatē, ka no dekrēta izrietošā iejaukšanās brīvībā paust savu ticību ir patiešām paredzēta likumā un ar to turklāt ir ievērots Hartas 10. panta būtiskais saturs, jo tā attiecas tikai uz vienu konkrētās rituālās darbības, kas veido šo nokaušanu, aspektu, savukārt šī nokaušana kā tāda nav aizliegta.

Turpinājumā Tiesa norāda, ka šī iejaukšanās atbilst Savienības atzītam vispārējo interešu mērķim, proti, dzīvnieku labturības veicināšanai.

Pārbaudot ierobežojuma samērīgumu, Tiesa secina, ka dekrētā ietvertie pasākumi nodrošina taisnīgu līdzsvaru starp nozīmi, kas piešķirta dzīvnieku labturībai, un ticīgo ebreju un musulmaņu brīvību paust savu ticību. Šajā ziņā tā konstatē, pirmkārt, ka pienākums veikt atgriezenisku apdullināšanu ir piemērots, lai sasniegtu dzīvnieku labturības veicināšanas mērķi. Otrkārt, attiecībā uz iejaukšanās nepieciešamību Tiesa uzsver, ka Savienības likumdevējs ir vēlējis katrai dalībvalstij atzīt plašu rīcības brīvību saistībā ar dzīvnieku aizsardzības nonāvēšanas laikā un brīvības paust ticību ievērošanas saskaņošanu. Ir izveidojusies zinātniska vienprātība par to, ka iepriekšēja apdullināšana ir optimāls līdzeklis, lai samazinātu dzīvnieka ciešanas nonāvēšanas laikā. Treškārt, attiecībā uz šīs iejaukšanās samērīgumu Tiesa vispirms norāda, ka Flandrijas likumdevējs ir balstījies uz zinātniskiem pētījumiem un ir vēlējis dot priekšroku vismūsdienīgākajai atļautajai nonāvēšanas metodei. Turpinājumā tā norāda, ka šis likumdevējs ir iekļāvis sociālajā un normatīvajā kontekstā, kurš attīstās un kuru raksturo pieaugoša informētība par dzīvnieku labturības jautājumiem. Visbeidzot Tiesa konstatē, ka dekrēts neaizliedz un nekavē laist apgrozībā dzīvnieku izcelsmes produktus, kas iegūti no dzīvniekiem, kuri ir nokauti rituālā veidā citā dalībvalstī vai trešā valstī.

Tādējādi Tiesa nospriež, ka Regula Nr. 1099/2009, lasot to LESD 13. panta un Hartas 10. panta 1. punkta kontekstā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā pieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kurā rituālās kaušanas laikā ir prasīta atgriezeniskas apdullināšanas metode, kas nevar izraisīt dzīvnieka nāvi.

Tiesa turklāt apstiprina Regulas Nr. 1099/2009⁵ spēkā esamību, ņemot vērā Hartā⁶ garantētos vienlīdzības, nediskriminācijas un kultūru, reliģiju un valodu daudzveidības principus. Tas, ka regulā dalībvalstīm ir atļauts veikt tādus pasākumus kā obligāta dzīvnieku apdullināšana viņu nonāvēšanai rituālās kaušanas laikā, bet nav ietverts neviens līdzīgs noteikums attiecībā uz dzīvnieku nonāvēšanu medību un zvejas, kā arī kultūras vai sporta pasākumu laikā, nav pretrunā šiem principiem.

Šajā ziņā tā precizē, ka kultūras un sporta pasākumi rada, augstākais, maznozīmīgu gaļas vai dzīvnieku izcelsmes produktu ieguvu, kam nav būtiska saimnieciska iespaids. Līdz ar to šādu pasākumu nevar pamatot uzskatīt par pārtikas produktu ražošanas darbību, un tas attaisno to, ka pret to izturas atšķirīgi salīdzinājumā ar kaušanas darbību. Tiesa izdara šādu pašu secinājumu

⁵ It īpaši attiecībā uz tās 26. panta 2. punkta c) apakšpunktu par iespēju dalībvalstīm pieņemt valsts noteikumus, kuru mērķis ir nodrošināt plašāku dzīvnieku aizsardzību rituālās kaušanas laikā.

⁶ Attiecīgi Hartas 20., 21. un 22. pants.

attiecībā uz medību un amatierzvejas darbībām. Proti, šīs darbības notiek apstākļos, kad nonāvēšanas apstākļi ļoti atšķiras no lauksaimniecības dzīvnieku nonāvēšanas apstākļiem.

ATGĀDINĀJUMS. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj dalībvalstu tiesām to tiesvedības ietvaros uzdot jautājumus Tiesai par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Tiesa neiztiesā strīdus, ko izskata valstu tiesas. Valsts tiesai ir jāatrisina lieta saskaņā ar Tiesas nolēmumu. Šis nolēmums līdzīgā veidā ir saistošs citām valstu tiesām, kurām ir jāatrisina līdzīgas problēmas.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.

[Pilns sprieduma teksts](#) tiek publicēts CURIA tīmekļvietnē pasludināšanas dienā.

Kontaktpersona presei: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Sprieduma pasludināšanas attēli ir pieejami "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106.